

Umumi Maden Durumu

Madenciliğimizin 21 yıllık bilançosu ve 1944 yılının ilk 6 ayındaki durumu

Genç olduğu kadar dinç Türk Cumhuriyeti bugün 21 yaşını doldurmuş bulunmaktadır. **Yüce Millî Şefimiz İnönü'nün** çelik iradesi **Sayın Saraçoğlu** Hükümetinin isabetli ve uzağı gören rehberliği altında yurdumuzun iktisadî, medeni ve millî varlığı **Ebedî Şefimiz Atatürk'ün** çizdikleri yoldan durmadan ve duraklamadan gelişmektedir. Asıl Türk milletinin Büyüklerine olan bağlılık ve güveni, Türk azmi ile ceareti son olağanüstü buhranlı yıllarda bile yurdumuzun her bakımdan gelişmesine ve refahına âmil olmuştur. Neticede arkada bıraktığımız 21 yılın her senesi bir kalkınma, ilerleme ve yenileşme yılı olarak tecelli etmiştir. Bütün dünyayı saran ve tarihte misli görülmiyen tahripkâr ikinci dünya savaşının altıncı yılında bulunduğumuz halde, yurdumuzun her bucağında yeni fabrikalar, imalâthane ve elektrik Santralleri tesis edilmekte berdevamdır. Millî iktisadiyatımızda önemli bir yer tutmağa başlayan genç madenciliğimiz de, harbin doğurduğu büyük güçlüklerle rağmen, gelişmesine devam ederek, taşkömür, linyit, demir ve bakır gibi ana ham madenlerin istihsalâtında sevinçle anmağa değer terakkiler kaydetmiştir.

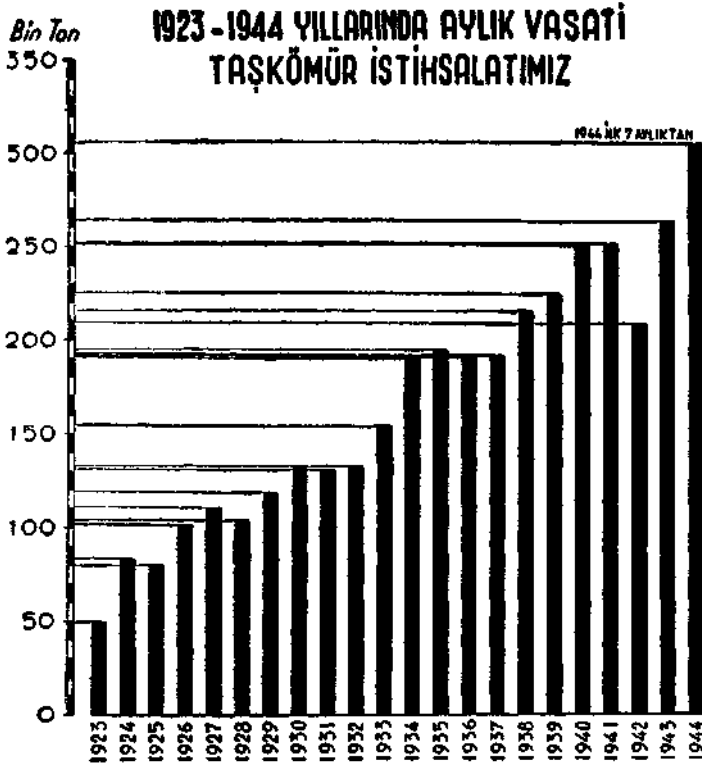
Madenciliğimizin 21 yıllık bilançosu ile 1944 yılının ilk 6 ayındaki durumunu okurlarımıza aşağıda sunarız.

TAŞKÖMÜR:

Cumhuriyet Hükümetinin sarıh bir sistem ve plân üzerine çalışması sayesinde

115 sene evvel keşfolunan ve saltanat devrinde ihmal edilen Ereğli - Zonguldak taşkömür havzası son yıllar içinde yeni bir kalkınma ve inkişaf devri geçirmektedir. Gerek istihsalât, gerekse çalışma şeraitinin İslahı ve işçilerin hayat seviyesinin yükseltilmesi bakımından son yıllar zarfında Cumhuriyet Hükümeti tarafından gayet önemli tedbirler alınmış ve alınmaktadır. Neticede Cumhuriyetin kurulmasına tekaddüm eden son 8 yıl yani 1915 - 1922 yılları içinde havzanın umum taşkömür istihsalât yekûnu 2.676.043 tonu tutmuşken, 1941 veya 1943 senesinde tek bir yılın istihsalâtı üç milyon tonu tecavüz etmiştir. Taşkömür istihsalâtımız 1944 yılında şimdiye kadar kaydedilmeyen bir seviyeyi bulacaktır: Cumhuriyetin ilk yılı olan 1923 senesinde aylık vasatı taşkömür istihsalâtımız ancak 49.792 tonu bulmuşken on yıl sonra, yani 1933 de bu vasatı 154.342 tona ve yirmi yıl sonra yani 1943 yılında 263.812 tona baliğ olmuştur. İçinde bulunduğumuz 1944 yılının ilk 7 aylık vasatı 305.667 tonu tutmuş olduğundan, son 21 yıl zarfında ortalama aylık taşkömür istihsalâtımız altı misline çıkmıştır.

Cumhuriyetin 21 yılı içerisinde Ereğli - Zonguldak havzasından cem'an 40.609.839 ton taşkömür istihsal olunmuş ve bu miktardan bir kısmı havza dahilinde sarfedildikten ve kısmen sömük ile briket imali için kullanıldıktan sonra

cem'an 27.425.251 tonu a-yıklanmış ve yıkanmış hal-de iç ve dış pazarlara sev-kolonmuştur. Sevkolunan taşkömürden 22.294.693 tonu memleket dahilinde sarfe-dilmiş ve 5.130.558 tonu ec-nebi memleketlere ihraç o-lunmuştur. En mazbut he-saplara göre Ereğli - Zon-guldak havzasında son 21 yıl içinde istihsâl olunan taşkömürün tahminî kıyme-ti yarım milyar lirayı bul-muştur.

Havzanın mazisine bir göz atacak olursak saltanat devrinin son 18 yılındaki istihsalât yekûnunun 1923-1941 yıllarında yalnız ya-bancı ülkelere ihraç ettiğ-i-miz miktarı bile aşmamakta olduğu görülür. Son 21 yıl içinde münferit yıllara isa-

Seneler	Tüvenan istihsalât	I M R A R A T		
		Türkiye	Ecnebi	Yekûn
1923	597.499	518.880	85.540	604.420
1924	994.020	582.654	118.865	701.519
1925	957.625	648.711	120.975	769.686
1926	1.216.008	761.783	148.593	910.376
1927	1.323.833	832.830	65.023	897.853
1928	1.250.639	816.757	101.261	918.018
1929	1.421.008	827.086	157.979	985.065
1930	1.595.359	862.492	275.360	1.137.852
1931	1.574.091	816.618	299.259	1.115.877
1932	1.593.579	842.702	335.553	1.178.255
1933	1.852.107	843.862	479.360	1.323.222
1934	2.288.269	960.162	692.266	1.652.428
1935	2.340.491	963.159	749.960	1.713.119
1936	2.298.649	967.781	570.868	1.538.649
1937	2.306.869	1.177.868	327.123	1.504.991
1938	2.588.957	1.249.246	355.849	1.605.095
1939	2.696.397	1.521.413	202.115	1.723.528
1940	3.019.458	1.842.950	32.561	1.875.511
1941	3.019.626	1.776.392	12.048	1.788.440
1942	2.509.614	1.618.383	—	1.618.383
1943	3.165.741	1.862.964	—	1.862.964
Yekûn	40.609.839	22.294.693	5.130.558	27.425.251

bet eden taskömür istihsal ve satışlarını (ton hesabile) okurlarımıza sunarız.

Yukarıda da kaydettiğimiz veçhile Ereğli - Zonguldak havzasının 1944 yılı ilk altı aylık taskömür istihsalâtı yeni bir gelişme ile 1.825.436 tona balığ olmuştur. 1943 yılının aynı aylarına isabet eden istihsalât yekûnu 1.592.429 tonu tutmuş olduğuna bakılırsa, içinde bulunduğumuz yılın ilk yarısındaki istihsal artışı 1943 yılına nazaran 233.007 ton veya takriben %14 nisbetindedir. Buna mukabil havzadan taskömür imraratı 1943 yılının ilk yarıya nazaran 161.253 ton, yani aşağı yukarı %17 nisbetinde artmış ve 951.545 tondan 1.112.798 tona çıkmıştır. Memleket

dahilinde sevkolan bu miktarın 418.876 tonu demiryolu ve 693.922 tonu da deniz yolu ile gönderilmiştir. 1944 yılının ilk yarısında havzadan sevk edilen taşkömürün 1.067.621 tonu hamule ve 45.177 tonu ise ihrakiye olarak Ereğli - Zonguldak, limanlarına uğrayan gemilere verilmiştir. Bundan başka 69.610 ton havza dahilinde istihlâk edilmiş ve 1435 tonu havzada satılmıştır. 1944 yılının ilk 6 ayında sömük ve briket imali için sarfedilen taskömür miktarı 45.681 tonu bulmuştur.

1944 yılının ilk 6 aya isabeteden istihsal ve imraratın aylara göre taksimatı (ton hesabıyla) şöyledir.

Aylar	Tüvenan istihsalat	İ M R A R A T		
		Hamule	Ihrakiye	Yekûn
İkincikânun	314.572	146.932	6.283	153.215
Şubat	281.674	159.628	8.521	168.149
Mart	322.639	185.035	8.669	193.704
Nisan	281.984	196.521	7.865	204.386
Mayıs	318.935	204.179	6.174	210.353
Haziran	305.632	175.326	7.665	182.991
	1.825.436	1.067.621	45.177	1.112.798

1944 yılının temmuz ayına isabeteden istihsal miktarı 1943 senesinin aynı ayına nazaran 40.482 ton, yani takriben %11 nisbetinde artarak 314.152 tonu bulmuştur. Son iki yılın temmuz imraratı mukayese edilirse 1944 yılı temmuzunda geçen yıla nazaran 6.522 ton veya % 4 nisbetinde bir tezayüd göze çarpar. Bu gidişle 1944 yılındaki taskömür tüvenan istihsalâtımız aşağı yukarı 4 milyon tona yaklaşacaktır.

Havzada taşkömürden sömük im-

line 1935 yılının sonunda başlanmış ve son 7 yıl içinde (1944 yılı hariç) 496.306 ton istihsal edilerek, bu miktardan 494.982 tonu iç pazarlara satılmıştır. 1936 sonunda işletmeye açılmış bulunan briket fabrikası 1943 sonuna kadar cem'an 175.776 ton taskömür briketi imal ederek bu miktardan 173.610 tonunu satmıştır. Son 7-8 yıl içinde sömük ve briket istihsaliyle satışlarının münferit yıllara göre tevezüü (ton hesabıyla) şöyledir:

Seneler	S Ö M İ K O K		B R İ K E T	
	İstihsalât	İmrarat	İstihsalât	İmrarat
1935	33.000	10.535	—	—
1936	54.457	37.411	2.207	—
1937	55.899	74.792	16.701	14.761
1938	68.338	84.925	36.900	37.285
1939	61.625	63.472	14.013	17.792
1940	60.179	58.977	24.497	24.268
1941	58.624	63.909	28.392	26.638
1942	56.607	54.450	21.958	23.871
1943	47.577	46.511	31.108	28.995
Yekûn	496.306	494.982	175.776	173.610

1944 yılının ilk 6 aylık smikok imali 1943 yılının aynı aylarına isabet eden seviyeyi muhafaza ederek 20.189 tonu tutmuştur. Buna mukabil smikok satışları 21.988 tonu bulmuş ve 1943 yılının ilk yarısındaki miktara nazaran %8,8 nisbetinde fazlalaşmıştır. Satışların 21.904 tonu havza harici pazarlara sevkolunmuştur. içinde bulunduğumuz yılın ilk 6 aylık briket durumuna gelince 1943 yılının ilk ya-

rısında 16.937 ton mukabili bu senenin aynı ayları zarfında 21.104 ton briket imal olunmuş ve %24,3 nisbetinde yeni bir artış kaydedilmiştir. Son iki yılın ilk 6 aylık briket satışları 16.043 tondan 23-357 tona çıkarak 7-314 ton, yani % 45,5 nisbetinde çoğalmıştır. 1944 yılının ilk yarısında münferit aylara göre tanzim olunan smikok ve briket istihsal ve imraratını (ton hesabıyla) aşağıya dercediyoruz.

Aylar	S Ö M İ K O K		B R İ K E T	
	İstihsalât	İmrarat	İstihsalât	İmrarat
İkincikânun	2.962	3.290	2.990	3.002
Şubat	2.457	2.524	1.635	3.020
Mart	3.555	1.430	4.337	4.871
Nisan	3.332	1.712	3.909	3.922
Mayıs	3.248	6.024	3.916	3.894
Haziran	4.635	6.906	4.317	4.648
Yekûn	20.189	21.904	21.104	23.357

Karabük Demir ve Çelik fabrikalarının tesisiyle yurdumuzda kok imalinde yeni bir devir açılmıştır. 26.7.1939 tarihinde işletmeye açılmış olan kok fabrikası bahis mevzuu senede 63.000 ton izabe koku istihsal etmiştir. Müteakip senelerde kok istihsalâtı sistematik bir şekilde artmış ve 1940 ile 1943 yılları arasında 163.000 tondan 183.000 tona yükselmiştir. 1944 yılının ilk 6 ayına isabeteden kok istihsalı 102.000 tonu tutmuş olmasına bakılırsa içinde bulunduğumuz yıl zarfındaki kok istihsalâtı 200.000 tonu aşacağı ümit edilmektedir. Bundan başka İstanbul, Ankara ve İzmir gaz fabrikaları tarafından da her yıl 35 ilâ 40 bin ton kok iç pazarlara sevk olunmaktadır.

Taşkömür ve kok istihsalâtının gelişmesine muvazi olarak, belki de daha seri bir şekilde, yurdumuzun mahrukat ihtiyacı seneler geçtikçe artmaktadır. Cumhuriyetin son 10-11 yıl içinde meydana getir

diği sanayi müesseseleri sayısının çoğalması ve demiryolu şebekesinin sıklaşması neticesinde taşkömür ve koka olan talep oldukça artmıştır. 1933 yılında Devlete ait ve diğer demiryolları tarafından istihlâk olunan taşkömür miktarı 169.844 tonu tuttuğu halde, 1943 yılında Devlet Demiryollarına muhtelif cinsten 554.514 ton taşkömür satılmış ve D.D.Y.'nin mahrukat sarfiyatı 1933-43 yılları arasında takriben 3 misli artmıştır. Çimento fabrikalarına verilen taşkömür miktarı aynı yıllar içinde 18.581 tondan 63.123 tona çıkarak aşağı yukarı 3,5 mislini bulmuştur. Şeker fabrikalarının taşkömür sarfiyatı 1933 ile 1943 yılları arasında 36.113 tondan 58.326 tona çıkmıştır. Bundan başka 1939 yılında işlemeye başlayan Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları müessesesinin yıllık taşkömür sarfiyatı son 5 yıl içinde 112.119 tondan 277.544 tona balığ olmuş ve takriben 2,5 misli artmıştır, İplik ve dokuma fabrika-

larının taşkömür sarfiyatı 1943-1944 yıllarında 36.052 tondan 56.848 tona çıkarak %57,8 nisbetinde çoğalmıştır. Şehirlerin elektrik ve havagazı ihtiyacını karşılamak için aynı seneler içinde sarfedilen taşkömür 171.651 tondan 187.089 tona baliğ olmuştur. Endüstrideki mahrukat sarfiyatının olağanüstü çoğalması karşısında hususî eşhas ve müesseselere olan taşkömür, kok ve briket satışının tahdid edilmesine lüzum görülmüş, diğer taraftan da istihsalâtı arttırmak için hükümetimizce önemli tedbirler alınmıştır.

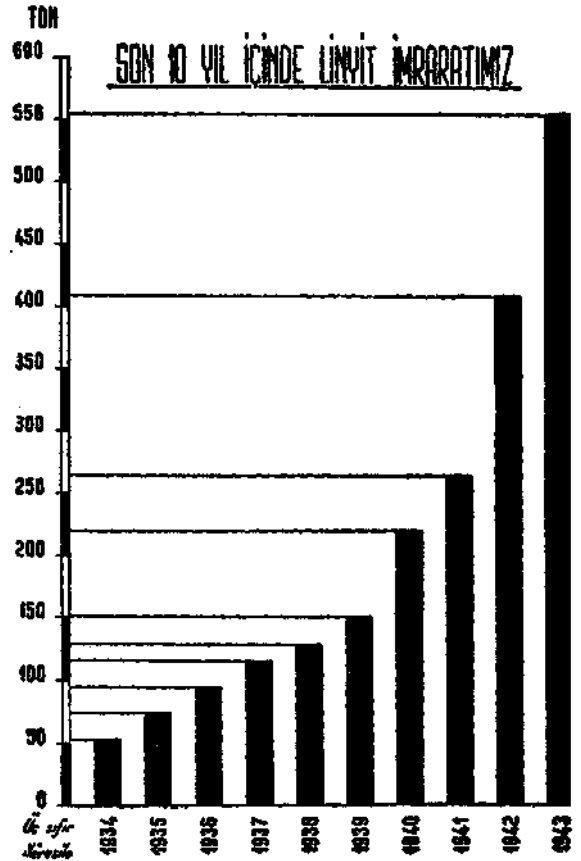
En Büyüklerimizimizin daimî alâkasına mazhar olan taşkömür sanayiimiz 1941 yılından itibaren devletleştirilerek Ereğli Kömürleri İşletmesine devredilmiş ve bir elden sevk ve idare olunmağa başlanmıştır. Kömür havzasının enerji ihtiyacını temin maksadile bir taraftan 60.000 kilovatlık Çatalağzı santralının tesisine girilmiş ve diğer taraftan Ereğli limanının modern esaslara göre ikmali, şoselerin ve dekovil hatların inşası yoluna gidilmiştir. işçilerin hayat seviyesi yükseltilmiş. 1.9.1942 tarihinden itibaren işçi ve ailelerine sosyal sigorta kanunu tatbik edilmeğe başlanmıştır. Havzadaki memur ve müstahdemler barem kanununa tabi tutulmuş ve ocak içinde çalışanların dışında çalışanlara nazaran daha çabuk terfihi yoluna gidilmiştir.

Usta, çavuş ve mesleğine bağlı maden teknisiyen kadrosunu vücuda getirmek maksadile İktisat Vekâleti M.T.A. Enstitüsü tarafından Zonguldakta üç senelik çavuş mektebi ve ayrıca dört yıl tahsilli bir Maden Teknisiyen okulu tesis olunmuştur. Havzanın maden direkleri ihtiyacını karşılamak üzere Orman Umum Müdürlüğü ile tam bir işbirliği temin edilmiştir. Aynı zamanda işçi evlerinin, kantin ve aşhanelerinin inşası tamamlanmış-

tır. Sağlam esaslara dayanan bütün bu tedbirler neticesinde taşkömür istihsalâtımızın gelişmesi temin edilmiş bulunmaktadır,

LİNYİT:

Memleketimizde linyit yataklarının istikşaf ve isletilmesine ancak Cumhuriyet rejiminde başlanmıştır. 1933-34 yıllarına kadar bir intikal devri geçirmiş bulunan linyit endüstrisi bu seneden itibaren yeni bir kalkınma safhasına girmiştir. Türk linyitinin harurî kuvvetinin italyan ve Yunan linyitlerine nazaran daha yüksek olması, diğer taraftan yurdumuzun hemen hemen her bölgesinde linyit zuhuratına tesadüf edilmesi, bu yakıt maddesinden istifade imkânlarını kolaylaştırmıştır.

Ucuz fiyatla linyit ve bunu yakmağa müsait basit sobalar temini suretile sarfiyatın arttırılması, taşkömür ve kok gibi kıymetli yakıt maddelerinin daha geniş mikyasta endüstrimize tahsisi imkânını vermesi bakımından büyük faydeler temin edecektir. Diğer taraftan linyitten geniş ölçüde yakıt vasıtası olarak istifade sayesinde ormanlarımızın korunması temin edilmiş olacaktır.

Bundan dolayı linyit son zamanlarda

fabrika ve demir yollarımızda olduğu gibi köylü evlerinde de teshin ve enerji maddesi olarak kullanılmağa başlanmıştır. Memleketin linyit istihsalât ve satışları son on yıl içinde mühim bir gelişme kaydederek 1934 ile 1943 yılları arasında 52.777 tondan 554.763 tona yükselmiş ve aşağı yukarı 10-11 mislini bulmuştur. 1925-1943 yıllarındaki linyit imraratının münferit yıllara göre taksimatı (ton hesabıyla) şöyledir:

Yıl	Ton	Yıl	Ton	Yıl	Ton
1925	4.610	1931	7.775	1937	116.397
1926	6.812	1932	13.560	1938	129.300
1927	10.555	1933	29.561	1939	151.257
1928	9.251	1934	52.777	1940	219.575
1929	11.558	1935	73.355	1941	264.191
1930	9.389	1936	95.234	1942	408.872
				1943	554.763

Bu inkişaf seyri 1944 yılının yarısında da muhafaza edilmiş ve 18 linyit ocağından ceman 348.981 ton linyit istihsal olunarak, bu miktardan 311.561 tonu iç pazarlara sevk edilmiştir. 1943 yılının ilk altı ayındaki linyit istihsalâtı 253.922 tonu tutmuş olmasına bakılırsa içinde bulunduğumuz yılın ilk yarısında geçen yılın aynı aylarına nazaran 95.059 ton yani %37,4 nisbetinde yeni bir artış mevcuttur. Mukayese olunan son iki yılın ilk altı ayındaki linyit imraratı 252.980 tondan 311.561 tona çıkmış ve 1944 yılında geçen seneye nazaran %23,2 nisbetinde çoğalmıştır.

Memleketin linyit sanayiinin gelişmesinde Etibank'ın rolü bilhassa dikkate değer. Adı geçen Bankanın kontrolü altında çalışan Garp Linyitleri İşletmesi, Kütahya vilâyetinde Tavşanlı ile Değirmisaz ve Manisa vilâyetinde bulunan Soma (İdüköy) linyit ocaklarından son yıllar içinde umum linyit istihsal ve imraratımızın aşağı yukarı üçte ikisini temin etmektedir. 1938 yılında faaliyete başlayan

Garp Linyitleri İşletmesi son yedi yıl zarfında 1.364.666 ton linyit istihsal ederek bu miktardan 1.298.370 tonunu iç pazarlara satmıştır. Adı geçen müessesenin linyit istihsalâtı, malzeme kıtlığı ile kendisini hissettiren dünya harbi senelerinde bile, yani 1939 ile 1943 yılları arasında, 66.105 tondan 421.875 tona çıkararak takriben 6,4 mislini bulmuştur.

Garp Linyitleri İşletmesinin linyit istihsalâtı 1944 yılının ilk altı ayında 258.263 tonu tutmuştur. Bu miktar 1943 yılının aynı aylarına isabet eden 180.413 tona nazaran 77.850 ton, yani %43,1 nisbetinde yeni bir tezâyüde delâlet eder. Bu müessesenin son iki yılın ilk yarısındaki linyit imraratı da 177.389 tondan 223.016 tona çıkarak 45.627 ton yani %25,7 nisbetinde bir artış kaydetmiştir.

Linyit istihsalâtımızın artışında Devlet Demiryolları tarafından işletilen Amasya - Merzifondaki Çeltek madenleri ikinci sırada gelmektedir. Bu linyit ocağı 1939 ile 1943 yılları arasında istihsalâtını 30.579 tondan 86.713 tona çıkarmağa ve

böylece son beş yıl zarfında takriben 3 misli arttırmağa muvaffak olmuştur. Çeltek madeni 1944 yılının ilk altı ayında 55.902 ton linyit istihsal etmiş ve 1943 yılının aynı aylarına nazaran istihsalâtını % 58,3 nisbetinde arttırmıştır. Buna mukabil 1943 yılının ilk yansına isabet eden ve takriben 35.000 tonu tutan linyit imraratı 1944 yılının aynı ayları içinde 57.Y21 tona balığ olmuş ve aşağı yukarı %65 nisbetinde tezayüt etmiştir. Bu durumdan anlaşılacağı veçhile gerek istihsal, gerekse sistematik tevsi bakımından Devlet müesseseleri tarafmdan işletilen linyit ocakları hususî işletmelere nazaran daha fazla randıman vermektedirler.

Hususî sermaye ile işletilen linyit o-

caklarından Kütahya vilâyeti Değirmisaz mevkiinde bulunan Trak T.A.Ş.-nin Kızılıbük linyit ocağının istihsal ve imraratında'aki artış kayde şayandır. Bu şirket son LİÇ yıl içinde istihsalâtını 8.730 tondan 56.497 tona ve imraratını da 5.939 tondan 48.138 tona çıkarmağa muvaffak olmuştur.

1943 yılının ilk altı ayında 21.686 tonu bulan bu şirketin linyit istihsalâtı 194/1 yılının aynı ayları içinde 30.023 tona yükselmiş ve 8.337 ton yani %38,4 nisbetinde çoğalmıştır.

1944 yılının ilk altı ayında başlıca linyit ocaklarının istihsalât ve imraratı (ton hesabıyla) berveçhiâtidir:

Ocağın âmili	Ocağın ismi ve mevki	'Vilâyeti	İstihsalât	İmrrat
Garp Linyitleri İşi.	Tavşanlı	Kütahya	101.186	87.526
» » »	Değirmisaz	»	65.542	45.371
» » »	Soma (İdiilköy)	Manisa	90.624	90.119
Devlet Demiryolları	Çeltek	Amasya	55.902	57.721
Trak T. A. Ş-ti	Kızılıbük	Kütahya	30.023	25.499
Keçiborlu Kükürt İşl.	Sultandere	Burdur	2.442	2.442
Balcı Abdulhamit Veres	Şahnalı	Aydın	1.248	1.309
Yusuf Ziya Nayman	Yeniköy	İzmir	1.084	804
AH Tüzümet ve i. Kamon	Gemerek	Sivas	286	197
Osman N. Karablyık	Yeniköy	İzmir	135	165
Diğer 8 linyit İşlet.	Muhtelif	Muhtelif	509	408
	18 işletme yekûnu	ton	384.981	311.561

Bu cetvelden de görüldüğü gibi 1944 yılının ilk altı aylık imraratı olan 311.561 tondan 223.016 tonu yani %71,3-ü Garp Linyitleri İşletmesi ve 57.721 tonu yani %18,5 i Devlet Demiryolları Çeltek linyit ocağı tarafından temin edilmiştir. Demek ki Devlet işletmeleri içerisinde bulunduğumuz yılın altı aylık linyit imraratına %89,8 nisbetinde iştirak etmişlerdir. Buna mukabil 14 hususî işletmenin umum linyit imraratındaki hissssi ancak % 10,2 yi bulmuştur.

Memleketin yakıt ihtiyacını karşıla-

makta kayde değer bir yol oynamağa başlayan linyit istihsalâtının arttırılması için hükümetçe mühim tedbirler alınmış ve alınmaktadır. Kütahya vilâyetindeki linyit madenlerinin tevsi, linyitten br. ken imali, yeni linyit ocaklarının kurulması ve linyit istihsalâtının modern teknik icaplarına göre teşkilâtlandırılması önümüzdeki seneler içinde ele alınacak meselelerdendir.

M E T A L L E R — D E M İ R :

1934 ilâ 1938 seneleri arasında ufak

ihtiyaçlarımız için hariçten 2.541 ton demir cevheri ithal etmiş olan memleketimizde sistematik araştırmalar neticesinde bir kaç zengin, yüksek ve orta tenörlü demir cevheri zuhuru keşfedilmiştir. Bunlardan 35 milyon ton bir rezerve malik olan Sivas vilâyetinde Divrik zuhuru ile Kocaeli Vilâyeti, Adapazarı civarında 210 km² bir sahayı aşan Çamdağı demir cevheri yatağı anmağa değer. Divrik demir cevheri madenleri 1938 yılının sonlarına doğru işletilmeğe başlanmış ve dahili ihtiyacımızı tamamen karşıladığı gibi, icabında cevher ihracatı yapabilecek bir du-

ruma gelmiştir.

İcra Vekilleri Heyetinin 23.7.1940 günlü kararı üzerine mahdut mesuliyetli Divrik Demir Madenleri işletmesi Şirketine devrolunan Divrik demir cevheri zuhurundan son altı yıl içinde ceman 665.598 ton cevher istihsal edilerek, bu miktardan 580.466 tonu ayıklandıktan sonra Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları ile yurdumuzun diğer imalâthanelerine satılmıştır. Münferit yıllara isabet eden demir cevheri istihsal ve satışını ton hesabıyla gösterir cetvel aşağıda münderiçtir:

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944 ilk 6 ay
istihsal	76.507	231.316	130.337	60.754	19.044	91.751	55.889
Satış	21.016	143.297	87.239	66.028	93.602	97.602	71.830

Yurdumuzun sınaî ve ekonomik kalkınması bakımından olduğu kadar millî müdafaa için yüksek önemi olan Türk kömürü ile Türk demir cevherine istinat 5den Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları 9.9.1939 tarihinde işletmeye açılmış ve geçen 4 yıl 9 ay zarfında 340.000 ton demir istihsal etmeğe muvaffak olmuştur. 9.1.1940 tarihinden itibaren çelikhane faaliyete geçmiş ve 1940 ile 1942 yılları arasında istihsalâtını 37.000 tondan 50.000 tona çıkarmıştır. 15.4.1940 yılında tesisthit hitama erdirilen haddehane kısmı geçen 4-5 yıl içinde 127.200 ton muhtelif profil, çubuk levha ve saç imal ederek dahilî ihtiyacımızın mühim bir kısmını karşılamış ve 1940 ile 1943 yılları arasında istihsalini 9800 tondan 37.000 tona çıkarmaya muvaffak olmuştur. 15.11.1939 günü işletmeye açılmış bulunan boru fabrikasının muhtelif ebaddaki boru imalâtı da 1940 ile 1943 yılları zarfında 2.900 ton-

dan 6.200 tona yükselmiştir.

Bundan başka 26.7.1939 tarihinde iş *letmeye* başlayan Karabük kok fabrikasının kok ve talî mamûlât istihsalâtı da sevinçle anmağa değer bir şekilde gelişerek, 1940 - 1943 yıllarında kok imali 163-000 tondan 183.000 tona yükselmiş ve % 12,3 nisbetinde artmıştır. 1942 ile 1943 yılları arasında ham katran istihsalâtı 8-874 tondan 9.416 tona, naptalin istihsalâtı 2.308 tondan 2.458 tona, motor benzolü istihsalı 197 tondan 298 tona, tuluol istihsalâtı 8 tondan 162 tona, amonyum sülfat istihsalı de 38 tondan 125 tona çıkmıştır. Son iki yıl içinde antrasen istihsalâtı 2.701 tondan 3.321 tona baliğ olmuştur. Zift istihsalı ise 4.814 tondan 5.786 tona yükselmiştir. Hâki boya fabrikasının 1943 istihsalâtı 125 tonu bulmuştur. Bundan başka aynı yıl içinde 28 ton katran boyası

istihsal edilmiştir.

Karabük demir ve çelik fabrikaları müessesesinin açılış yılından 30.6.1944 ta-

rihine kadar başlıca istihsalâtın münferit yıllara göre taksimatı (ton hesabıyla) şöyledir:

Yıllar	Demir	Çelik	Hadde mamulâtı	Borular	Kok
1939	13.000				63.000
1940	81.000	37.000	9.500	2.900	163.000
1941	86.000	33.000	30.000	4.800	171.000
1942	65.000	50.000	30.500	4.900	178.000
1943	55.000	42.800	37.000	6.200	183.000
1944 ilk 6 ay	40.000	35.500	20.200	3.900	102.000
Yekûn	340.000	198.300	127.200	22.700	860.000

KROM CEVHERİ

Demir ve çelik endüstrisinde ve kimya sanayiinde büyük rol oynamakta olan krom cevheri memleketimizin bir çok vilâyetinde geniş yataklar şeklinde keşfolunarak işletilmeğe başlanmış ve ikinci cihan savaşına tekaddüm eden seneler zarfında ihracat maddeleri arasında mühim bir mevki almıştır. 1924 yılında işletilmeğe başlıyan krom cevheri madenlerinin ihracatı sistematik bir artışla 1934 yılında 119.844 tona baliğ olmuş ve dünya kromit istihsalât yekûnunun % 19,3 ünü teşkil etmiştir. 1935 ile 1938 yılları arasında krom cevheri ihracatımız 150.472 tondan 208.405 tona çıkmış ve % 38,5 nisbetinde artarak dünya kromit müstahsilleri arasında Türkiye'yi birinci mevkiye çıkarmıştır.

İkinci dünya harbi yüzünden deniz seyrüseferinin emniyetsizliği, milletlerarası ticarî bağların çözülmesi, bilhassa Türk kromitinin başlıca alıcıları olan İngiltere ve Almanyanın harbe girmeleri krom cevheri ihracatımızın azalmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı 1938 yılına kadar muntazaman artan kromit ihracatımız, 1939 yılından itibaren azalmağa yüz tutmuş olduğundan, madenlerimizin yüksek verim kabiliyetlerine rağmen, istihsalin tahdidine lüzum görülmüştür. Neticede 1939 ile 1943 yılları arasında yurdumuzun kromit istihsalı 191.644 ton dan 160.768 tona inmiştir.

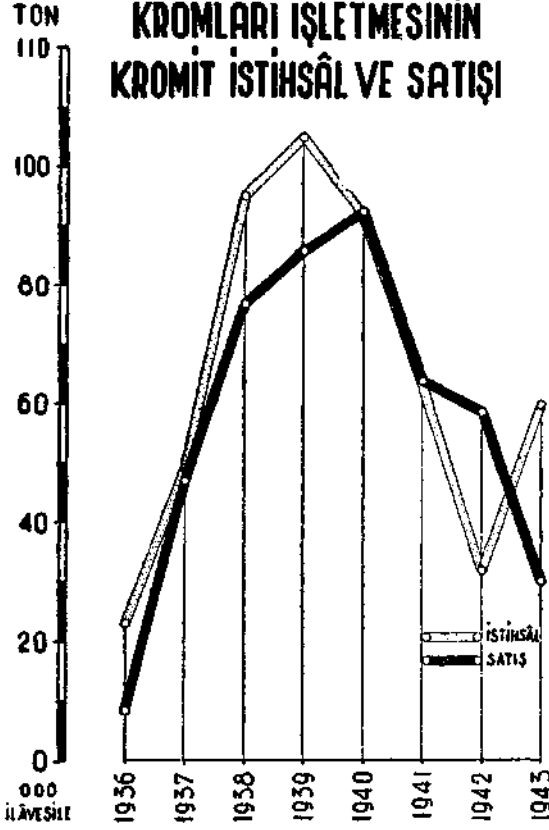
1924 — 1944 yıllarına isabet eden krom cevheri istihsalâtımızı (ton hesabıyla) aşağıya yazıyoruz:

Yıl	Ton	Yıl	Ton	Yıl	Ton
1924	3.046	1931	25.388	1938	208.405
1925	7.506	1932	55.216	1939	191.644
1926	6.670	1933	75.379	1940	182.327
1927	18.318	1934	119.844	1941	150.129
1928	11.849	1935	150.472	1942	144.704
1929	16.178	1936	160.399	1943	160.768
1930	28.195	1937	192.508	1944 ilk 6 ay	73.618

Bu cetvelden de görüleceği veçhile memleketimiz geçen 21 yıl içinde aşağı yukarı iki milyon ton krom cevheri istihsal ve imrar ederek memleketin gelirine yüz milyon liraya yakın bir kıymette döviz temin eylemiştir.

Yurdumuzun kromit istihsalâtında, Elâzığ vilâyeti Guleman krom madenleri son yıllarda mühim rol oynamaktadır. Şark Kromları İşletmesi tarafından 1936 yılında işletilmeğe başlıyan Guleman kromit madenleri son 8 yıl içinde 547.213

1936-1943 YILLARINDA ŞARK KROMLARI İŞLETMESİNİN KROMİT İSTİHSAL VE SATIŞI

ton krom cevheri istihsal ederek bu miktardan 521.035 tonunu iç ve dış pazarlara satmıştır. Adı geçen işletmenin kromit istihsalâtı 1936 — 1939 yılları arasında 23.000 tondan 105.067 tona çıktıktan sonra 1940 — 43 yıllarında, istihsalâtın tahdidi yüzünden, azalmış ve 92.123 tondan 60.030 tona inmiştir.

1944 yılının ilk yarısında yurdumuzun kromit imraratında yeni bir gelişme kaydedilmiştir. 1943 yılının ilk 6 ayında 63.694 tonu bulan krom cevheri imraratı 1944 yılının aynı ayları zarfında 73.618 tona çıkmış ve 9.924 ton yani % 15,6 nisbetinde artmıştır. Buna mukabil krom cevheri istihsalâtı 79.844 tondan 53.062 tona inmiştir. 1944 yılının ilk yarısında münferit işletmelere göre tanzim olunan krom cevheri istihsalât ve imraratını (ton hesabıyla) gösterir cetvel aşağıda münderiştir.

İşletme veya mevki	Vilâyet	İstihsalât	İmrrat
Şark Kromları İşi. (Guleman)	Elâzığ	27.822	52.671
Şimav - Dümrek	Kütahya	10.397	7.413
Fethiye Şirketi. Kargıfoca	Muğla	2.382	6.515
Fethiye - Demirkazık		952	
Fethiye-Çenger, Domuzalanı, Günlükbaşı, Üzümlü, K- Kızları		1.592	
Kuyuluk krom madeni	Hatay	2.337	—
Taştepe	Eskişehir	1.265	—
Atbükü (Tekirova krom)	Antalya	1.119	2.561
Akçaalanı - Dursunbey	Balıkesir	1.481	3.000
Kayadere - Köyceğiz	Muğla	928	710
Beskese (Cemal Hunal)	»	740	100
Paterson Şirketi - Sıradere	»	750	195
» » Sandalbaşı ve Bülüşlü	»	395	—
Diğer 5 krom işletmesi	Muhtelif	902	453
22 kromit madeni yekünü		53.062	73.618

Eti Bank'tan aldığımız malûmata göre yabancı ülkelere ihraç olunan krom cevherimizin Cr₂ O₃ tenörü % 49,4 ilâ %

49,75 arasındadır. % 48 tenörlü kromitin beher ton cif İngiltere fiyatı harp yılları içinde 90 şilinden 239 şiline çıkmıştır.

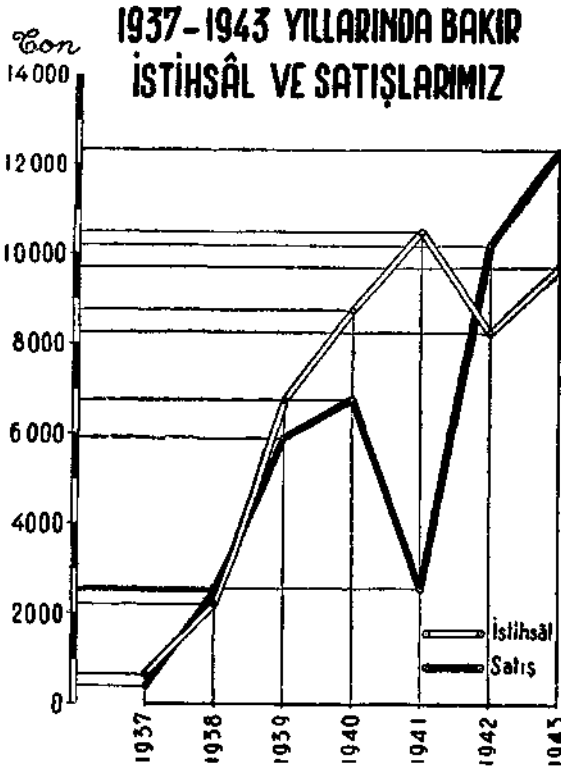
İkinci dünya harbinin hitam bulması ile bol miktardaki krom cevheri stoklarımızın müsait fiyatla ihracatına ve krom madenlerimizin yeniden kalkınmasına elverişli bir durumun husule geleceğini ümit ederiz.

BAKIR:

Memleketimizin muhtelif vilâyetlerinde bakır ve bakırlı pirit cevheri yatakları mevcuttur. Bunlardan en mühimleri Ergani, Kuvarshan, Murgul ve Küre zühurlarıdır. Kuvarshan bakır madeni 1937 ve Ergani zühuru 1939 yılında Eti Bank tarafından işletilmeğe başlamıştır. Murgul bakır cevheri yataklarında bütün ihzârı amelîyeler sona erdirilmiş ise de, tesisatın

bir kısmının ithali harp yüzünden inkıta uğramıştır. Küre bakırlı pirit yataklarının etraflıca tetkik ve araştırılmasına sistematik bir plân üzerinde devam olunmaktadır.

Cumhuriyet idaremizin madencilik sahasındaki büyük bir himmeti de, uzun yıllardanberi muattal durumda kalan bakır madenlerimizi yeniden faaliyete geçirmesidir. Bakır madenlerimizin, memleketin iş hacminde ve döviz temininde olduğu gibi, millî müdafaa bakımından da önemi büyüktür. 1937 yılına kadar bütün bakır ihtiyacını hariçten karşılayan memleketimiz Ergani Bakır Madenlerinin işletilmesi ile bakır ihracatı yapmağa başlamış ve bakır satışı 1937 ile 1943 yılları arasında 400 tondan 12.300 tona yükselmiştir.

Eti Bank'tan aldığımız son istatistiki malûmata göre, açılış tarihinden 30.6.3944 gününe kadar Kuvarshan Bakır Madenleri tarafından ceman 10.674 ton blister veya külçe bakır istihsal olunmuştur. 1939 yılında faaliyete geçen Ergani Bakır Madeni, içinde bulunduğumuz yılın ortalarına kadar, 34.108 tonu blister ve 7.396 tonu da rafine bakır olmak üzere, ceman 41.504 ton bakır istihsal etmeğe muvaffak olmuştur. Demek ki, son 6-7 yıl içindeki bakır istihsalâtı 52.178 ton gibi ehemmiyetli bir miktarı bulmuştur. Aynı yıllar zarfında iç ve dış pazarlara 44.104 ton blister ve rafine bakır satılmıştır. Kuvarshan ile Ergani madenlerinin münferit yıllara isabet eden bakır istihsalâtıyla senevi satışları (ton hesabıyla) şöyledir:

Yıllar	İSTİHSALÂT			İstihsal yekûnu	Satış yekûnu
	Kuvarshan Bakır M.	Ergani Bakır Madeni			
	Blister	Blister	Rafine		
1937	653	—	—	653	400
1938	2.236	—	—	2.236	2.488
1939	2.500	4.236	—	6.736	5.917
1940	1.924	4.757	2.076	8.757	6.747
1941	1.497	8.100	910	10.507	2.579
1942	858	5.195	2.205	8.258	10.214
1943	495	7.030	2.205	9.730	12.300
1944 ilk 6 ay	511	4.790	—	5.301	3.459
Yekûn	10.674	34.108	7.396	52.178	44.104

Cihan savaşı yüzünden son zamanlara kadar Akdenizin harp bölgesine dahil olması, bakır ihracatının normal gelişmesine ve stokların çoğalmasına sebep olmuştur. Yukardaki cetvelde de görüldüğü gibi 30.6.1944 tarihinde madenlerimizdeki bakır stoku 8.074 ton gibi ehemmiyetli bir miktarı bulmuştur. Buna rağmen bakır ihracatından temin edilen dövizin kıymeti 1940—42 yılları arasında 1.930.000 liradan 6.104.390 liraya yükselmiştir.

Memleketin bakır istihşaiâtı 1944 yılının ilk yarısında da inkişaf seyrini muhafaza etmiştir. 1943 yılının ilk 6 ayında 4.210 ton bakır mukabili içinde bulunduğumuz yılın ilk yarısında ceman 5.301 ton blister bakır istihşal olunarak % 26 nisbetinde yeni bir artış kaydedilmiştir. Bu miktardan 3.459 tonu iç ve dış pazarlara satılmıştır.

DİĞER MADENLERİMİZ

Diğer yeraltı servetlerinin istihşaiâtı ekseriyetle hususî teşebbüse bırakılmış olduğundan, piyasa durumuna ve ihracat imkânlarına göre büyük değişikliklere maruz kalmaktadır. Son dünya harbi yüzünden bazı madenlerin istihşaiâtı tahdide tâbi tutulmuştur. Bu cümleden 1925 yılın da işlemeğe başlıyan Tokat — Turhal antimuan madenlerinin imraratı 1934 ile 1938 yılları arasında 66 tondan 2.104 tona çıkmışken, 1939 — 1941 yıllarında 1.258 tondan 198 tona inmiştir. 1942 yılında ye-

ni bir gelişme kaydedilerek antimuan istihşaiâtı 1.449 tona yükselmiştir. 1944 yılının ilk 6 ayında 93 ton antimuan istihşal edilmiştir.

Memleketin civa istihşaiâtı ikinci dünya harbine tekaddüm eden senelerde dikkate değer bir gelişme kaydederek 1923 — 1936 yılları arasında 6 şişeden 815 şişeye yükselmiştir. 1938 yılında 597 şişeyi bulan imrarat 1939 da 395 şişeye ve 1942 yılında 176 şişeye kadar inmiştir. 1943 yılında 271 şişeye yükselen civa imraratı 1944 yılının ilk altı ayında ancak 49 şişedir.

Yurdumuzun Karadeniz sahil bölgeleri ile merkezî kısmında müteaddit manganez cevheri yatakları mevcuttur. Bu zuhurlardan bazılarının işletilmesine 1925 yılında başlanmış ve 1927 senesinde imrar olunan manganez cevheri miktarı 11.308 tonu bulmuştur. Müteakip yıllarda manganez imraratı azalmağa yüz tutmuş ve 1933 yılında 1.186 tona inmiştir. İkinci cihan savaşı seneleri olan 1939 — 1943 yıllarında 519 tondan 834 tona çıkarak yeni bir gelişme göstermiştir.

İhracat maddelerimizin birini teşkil eden zımpara istihşaline 1923 yılında başlanmış ve arkamızda bıraktığımız 21 yıl içinde ceman 166.988 ton zımpara istihşal ve imrar edilmiştir. Bu yekûnun münferit yıllara isabet eden miktarları (ton hesaba) şöyledir:

Yıl	Ton	Yıl	Ton	Yıl	Ton
1923	6.896	1930	3.267	1937	12.115
1924	6.108	1931	3.488	1938	8.452
1925	7.500	1932	6.323	1939	9.978
1925	4.574	1933	7.017	1940	8.761
1927	6.620	1934	7.794	1941	6.042
1928	11.145	1935	11.991	1942	10.319
1929	7.603	1936	12.983	1943	7 812

Başlıca zımpara madenleri Muğla ve İzmir vilâyetlerinde kâindirler. Bunlardan son zamanlara kadar 12 zımpara madeni işletilmiştir. Bundan başka 1923 ile 1940 yılları arasında 98.911 ton çinkolu kursun cevherile 132.855 ton çinko cevheri ihracatı yapılmıştır. 1924 — 1939 yıllarında imrar olunan galen miktarı 97.441 tonu bulmuştur. İkinci cihan savaşının başlaması ile galen istihsalı muvakkaten tatil edilmiştir.

Eskişehir vilâyetinde bulunan manyezit madenlerinin işletilmesine 1920 yılında başlanmış ve adı geçen sene ile 1936 yılları arasında manyezit imraratı 286 tondan 2.247 tona çıkarılmış ve 1937 — 1941 yıllarında 321 tonla 1,900 ton arasında tahavvül etmiştir. 1929 — 1941 senelerinde imrar olunan manyezit miktarı ancak 12.136 tondur. 1942 yılında 115 tonu bulan manyezit imraratı 1943 yılında 137 tona çıkmıştır.

1944 yılının ilk altı ayında Eskişehir vilâyetindeki üç manyezit ocağı işletilmiş ve bunlardan ceman 412 ton manyezit cevheri istihsal olunarak 40 tonu satılmıştır.

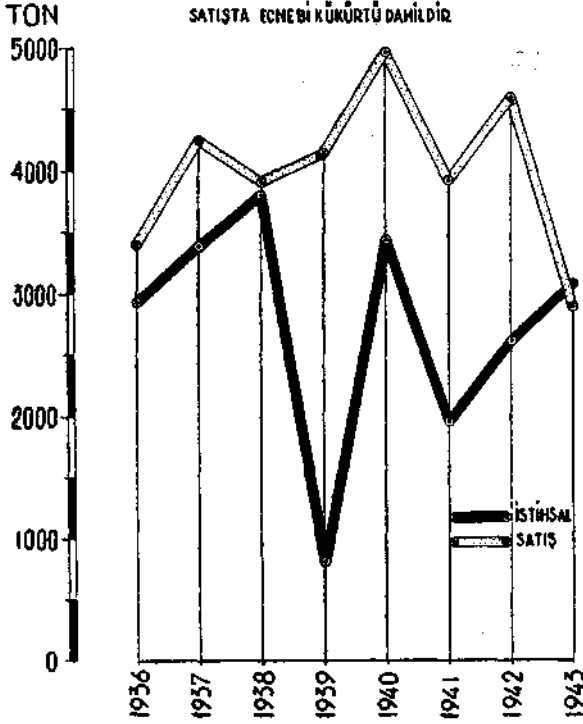
MADENİ OLMİYAN ZUHURAT:

Dünya piyasasında rakipsiz bir durumda olan ve tezyin işlerle lüks eşya imalinde kullanılan lületaşı Eskişehir vilâyetindeki birkaç madenden istihsal edilmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında lületaşı ihracatı 1.538 sandıktan 1924 de 1.779 sandığa baliğ olmuştur. 1926—1941

yıllarında 107 ilâ 935 sandık arasında tahavvül etmiş olan lületaşı ihracatı, 1942 yılında 369 ve 1943 yılında 194 sandığı bulmuştur. 1944 yılının ilk altı ayında 38 sandık lületaşı iç ve dış pazarlara satılmıştır. Demek ki, Cumhuriyetimizin ilk 21 yılında istihsal edilerek satılan lületaşı miktarı 10.191 sandıktır.

Bağlarımızı koruma isinde olduğu gibi, ecza imali ve kimya sanayiinde de kullanılan kükürt istihsalâtına 1928 yılında başlanmış ise de 1933 senesine kadar bir; intikal devri geçiren kükürt istihsalâtı, 1934 yılından itibaren artmağa başlamış ve 1934 — 1941 yılları arasında 300 tondan 3.213 tona baliğ olmuştur, Eti Bank'ın tesisi ve 1936 da Keçiborlu Kükürt İşletmesinin devletleştirilmesiyle kükürt istihsalâtı yeni bir gelişme safhasına girmiştir. Adı geçen işletme 1936 — 1943 yılları zarfında ceman 22.021 ton saf ve bağ kükürtü istihsal etmiş olmasına bakılırsa Isparta vilâyetindeki Keçiborlu madenlerinin ortalama yıllık istihsalâtı 2.753 tonu tutmuştur. Bundan başka Denizli vilâyetindeki Teketirkaz kükürt madenleri son yıllarda ortalama 600 — 700 ton raddelerinde kükürt istihsal etmiştir. Bu kükürt sınavî ve ziraî nevilere ayrılarak memleket dahilinde satışa çıkarılmış ve son on yıl içinde iç pazarlara satılan kükürt miktarı 38.129 tonu bulmuştur. Bu miktara hariçten gelen ve Eti Bank — Keçiborlu Kükürtleri İşletmesi ile satılan kükürtler de dahildir.

1936 - 1943 YILLARINDA KEÇİBORLU KÜKÜRT İSTİHSAL VE SATIŞI

1944 yılının ilk altı ayında 1-540 tonu Keçiborlu ve 651 tonu Teketırkaz madenlerinden olmak üzere ceman 2.191 ton kükürt istihsal edilmiştir. 1943 yılının aynı aylarına isabet eden kükürt istihsalâtının 1.588 tonu tutmuş olmasına bakılırsa, içinde bulunduğumuz senenin ilk nisfında 603 ton yani %37,9 nisbetinde yeni bir artış kaydedilmiştir. 1944 yılının ilk altı aylık kükürt satışlarının, yekûnunu 3.832 tondur. Bu miktar 1943 yılının aynı aylarındaki satışa nazaran oldukça yüksektir.

Madenî olmyan yeraltı servetlerimiz arasında Cumhuriyet devrinde borasit istihsal ve imraratı önemli bir yer almıştır. 1924 yılında tekrar işletilmeğe baş-

lanmış bulunan Balıkesir vilâyeti, Susurluk kazasının Sultançayıri mevkiinde kâin borasit madenlerinden 1924 ile 1941 yılları arasında ceman 169.498 ton borasit istihsal edilerek 165.032 tonu iç ve dış pazarlara satılmıştır. Demek ki Sultançayıri madenlerinin yıllık ortalama borasit istihsalâtı 9.416,6 tonu tutmuştur. Fakat ikinci dünya harbinin üçüncü yılında borasit ihracatının durması üzerine bu madenin işletilmesi muvakkaten tatil edilmiştir. Bundan dolayı 1942 de stoklardan 20 ton, 1943 te ise 415 ton borasit imraratı yapılmıştır. 1944 yılının ilk altı ayında satılan borasit miktarı 205 tonu bulmasına göre, madenlerdeki stok mevcudu 1.7.1944 tarihinde 3.826 tonu tutmuştur.

Cumhuriyetin kurulmasını müteakip memleketimizde imar ve inşa faaliyetine büyük bir hız verilmesi çimento endüstrisinin tesisine ve istihsalâtın teşvikine sebep olmuştur. 1928 yılına kadar çimento ihtiyacının büyük bir kısmı ithalât yoluyla karşılanmakta iken, 1928—1931 yıllarında ilk defa olarak Suriyeye çimento ihracatı yapılmıştır. Dünyanın geçirdiği siyasî ve iktisadî buhran senelerinde bile memleketimizde yeni yeni çimento fabrikalarının tesisine devam edilmiştir. 1943 yılının ilk yarısında Sivas ve 1944 ün başlarında Ankara cüruf çimento fabrikası işletilmeğe açılmıştır. Neticede 1925 yılında ancak 6.847 tonu bulan çimento istihsal ve imraratı on sene sonra, yani 1934 yılında 168.500 tona çıkmış ve 1939 yılında rekor bir seviyeyi bularak 274.741 tona baliğ olmuştur. 1925 — 1944 yıllarında münferit senelere isabet eden çimento imraratı (ton hesabı ile) şöyledir:

Yıl	Ton	Yıl	Ton	Yıl	Ton
1925	6.847	1932	108.163	1939	274.741
1926	20.940	1933	117.995	1940	267.054
1927	40.973	1934	168.500	1941	272.919
1928	38.840	1935	131.175	1942	210.853
1929	65.070	1936	179.325	1943	151.471
1930	81.970	1937	214.794	1944	
1931	108.309	1938	267.568	ilk 6 ay	112.467

Demek ki, Cumhuriyetin geçen 19 yılında ceman 1.869.974 ton çimento istihsal ve imrar olunmuştur. 1944 yılının ilk altı ayında imrar olunan çimento 112.467 tondur. Bu miktardan 45.569 tonu Zeytinburnu, 31.980 tonu Kartal ve 34.918 tonu Sivas çimento fabrikasına isabet etmiştir. 1944 yılının ortalarına doğru işletilmeğe açılmış bulunan ve cüruftan çimento istihsal eden Ankara fabrikasının istihsalâtı da normal seyrini almak üzeredir.

Diğer sanayi taş ve topraklardan Eskişehirin Mihaliççik kazasındaki ocaklardan arkamızda bıraktığımız 21 yıl içinde aşağı yukarı 135.000 ton saf kil imraratı yapılmıştır. 1928 yılında İstihsalâtına başlanmış bulunan Değirmentası imraratı yekûnu takriben 60.000 adedi tutmuştur. Bundan başka dahili ihtiyacı karşılamak üzere 1936 yılındanberi her tene ortaama 4340 ton moloz ve 265 m³ levha mermeri imrar edilmiştir.

Madenlerin aranma ve işlenmesi hakkındaki 22.6.1942 gün ve 4268 sayılı kanununun 2 nci maddesile bu tarihten itibaren memleketin mermer, değirmentası, kil, ve saire gibi mevadin sınaî toprak ve taş ocakları nizamnamesine uyularak, vi-

lâyetler tarafından taliplerine ihale ve nisbî ve mukarrer resimlerin eskisi gibi vilâyet hususî idareleri tarafından tahsil edileceği tasrih olunmuştur. Bu sebepten dolayı bahis mevzuu ocakların 1943 ve 1944 yılları istihsal ve imraratı hakkında elimizde tam malûmiyat mevcut değildir.

Halkımızın irfan ve yaşama seviyesinin yükselmesine muvazi olarak şifalı maden sularına olan alâkası ve bu gibi suların satışı son yıllar içinde dikkate değer gelişmeler kaydetmiştir. 1928 yılında 100, 50 ve 30 santilitrelik şişelere doldurularak iç pazarlara sevkedilmeğe başlanan ve o yıl 142.893 litreyi tutan maden suyu satışları 10 yıl sonra yani 1937 de takriben yedi mislini bularak 980.042 litreye çıkmıştır. Müteakip senelerde maden suyu satışları yeni bir gelişme ile 1942 yılında 1.347.977 litreye bağlı olmuştur. 1943 yılında satılan maden suyu miktarı 665.654 litredir. 1944 yılının ilk altı ayında 280.638 litresi meşhur Afyonkarahisar ve 72.052 litresi Trabzon — Kisarna suyu olmak üzere 356.710 litre maden suyu memleket dahilinde satılmıştır. 1928 — 1944 yıllarında iç pazarlara sevkolunan maden suyu miktarları (litre hesabıyla) şöyledir:

Yıl	Litre	Yıl	Litre	Yıl	Litre
1928	142.893	1934	124.727	1940	1.027.333
1929	235.567	1935	388.796	1941	937.786
1930	272.996	1936	792.423	1942	1.347.977
1931	284.264	1937	980.042	1943	655.654
1932	100.209	1938	980.675	1944	
1933	104.332	1939	837.300	ilk 6 ay	356.740

Madencilüğimizin 21 yıllık bilançosuna son verirken dokuz yaşını doldurmuş olan Enstitümüzün faaliyeti hakkında kısaca malûmat vermek isteriz. 14.6.1935 tarih ve 2804 sayılı kanunla tesis olunan M.T.A. Enstitüsü adı geçen kanunun 2 nci maddesinde tavzih olunan vazifelerin ifasında sistematik ve plânlı bir şekilde çalışmıştır. Geçen 9 yıl içinde 2.000 fazla yeraltı zuhuru tetkik edilmiş ve bunlardan müsbet netice verenler işletilmek üzere Eti Bank'a devrolunmuştur. Memleketin jeolojik bakımından etraflı etüdü yapılarak 8 paftadan ibaret Türkiye Jeolojik Hartası tanzim edilmiş ve bunun Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum ile Musul paftaları tabettirilmiştir. Mütebaki iki pafta (Malatya ve Sivas) yakında intişar edecektir. Bu paftalara ait mufassal izahnameler de kıs-

men intişar etmiştir. Aynı yıllar içinde 32 sayı M.T.A. mecmuasından maada 16 ilmî broşür basılmıştır. 150 den fazla Türk genci ecnebi memleketlerine tahsile gönderilmiş "ve bunların mühim bir kısmı tahsillerini ikmal edip yurdumuza dönerek Enstitümüz ve Eti Bankın muhtelif işletmelerinde vazife almışlardır. Bundan başka taşkömür faslında da işaret olunduğu gibi, Enstitümüz tarafından açılan 4 sene tahsilli Zonguldak Maden Teknisilen mektebi ile üç sene tahsilli Maden Başçavuş Okulu bu meslekteki boşluğu doldurmak, maden ocaklarında çalışan teknisiyn, başçavuş kadrosunu yetiştirmek için tesbit olunan program dahilinde nazârî ve amelî tedrisata muvaffakiyetle devam etmektedir.

M.T.A.

